

Rainis 160!

Dzejas dienas - 2025

Rainis

Čakls jaunvārdu darinātājs

Zināms, ka latviešu rakstnieki, dzejnieki un citi literatūras darbinieki bija čakli jaunvārdu darinātāji, un daudzi vārdi, ko mēs esam pieraduši lietot savā ikdienas saziņas valodā, izgudroti 19. un 20. gadsimtā.

Visražīgākais jaunvārdu darināšanas jomā bijis tieši Rainis, kurš latviešu valodā ieviesa tādus vārdus, kā atjaunotne, atspulgs, brīve, dāsns, degsme, dvesma, ilgas, kaisle, mīla, plūsma, pūsma, riets, spozme, tāle, veldze, vėlme, vizma un daudzus citus.

Rainis

Rainim bija izteikta oficiāla sūdzība, kad viņš, esot izglītības ministra amatā, visus savus rīkojumus un oficiālos dokumentus parakstījis ar vārdu J.Rainis.

Ministram tika aizrādīts, ka valdībā nav nekāda ministra J.Raiņa, bet gan izglītības ministrs Jānis Pliekšāns. Rainis ir tik kāda dzejnieka pseidonīms, kuru oficiāla persona nevar lietot oficiālos dokumentos.

An illustration of a tree with a dark brown trunk and branches, covered in vibrant autumn leaves in shades of yellow, orange, and red. Several leaves are shown falling from the tree into the air. The background is a solid light orange color.

Rainis

Kāpēc pseidonīms «Rainis»?

Kā liecina Raiņa dzīvesbiedres Aspazijas dienasgrāmatas, Rainis savu pseidonīmu izvēlējies nevis tāpēc, ka ieraudzījis to uz ceļmalas stabiņa, kas apzīmēja kādu māju nosaukumu, bet gan balstoties uz mitoloģiskā tēla – tumšās Mēness dievības Sinaira, kura vārdu modificējot, iznāk Rainis.

Niekabīle

Man plaši vērtā logā
Līst sēras gaviles,–
Tās lakstīgala pogā
Dziļ-dziļi iz dvēseles.

Bet viens tik viņai teiciens,
Tas pats maz skaņās beigts,–
Viens vienīgs mīlas sveiciens,
Tik mūžam no jauna teikts.

Ak, tādu niekabili
Es arī pazīstu,–
Teic: «Mīli! mīli! mīli!»
Caur visu mūžību.

Rainis

Divpadsmit mēneši

Nu nākat, bērniņi, izstāstat,
Ko divpadsmit mēnešus darīsāt?

Jaungada mēnesī –
saņemt skriesim,

Meteņu mēnesī –
ķekatās iesim,

Sērsnu mēnesī –
pavasari gaidīsim,

Sulu mēnesī –
lēlojot ganos dzīsim,

Ziedu mēnesī –
Jāņiem vaiņagus pīsim,

Siena mēnesī –
sieniņu grābsim,

Labības mēnesī –
pļaujas vezumos kāpsim,

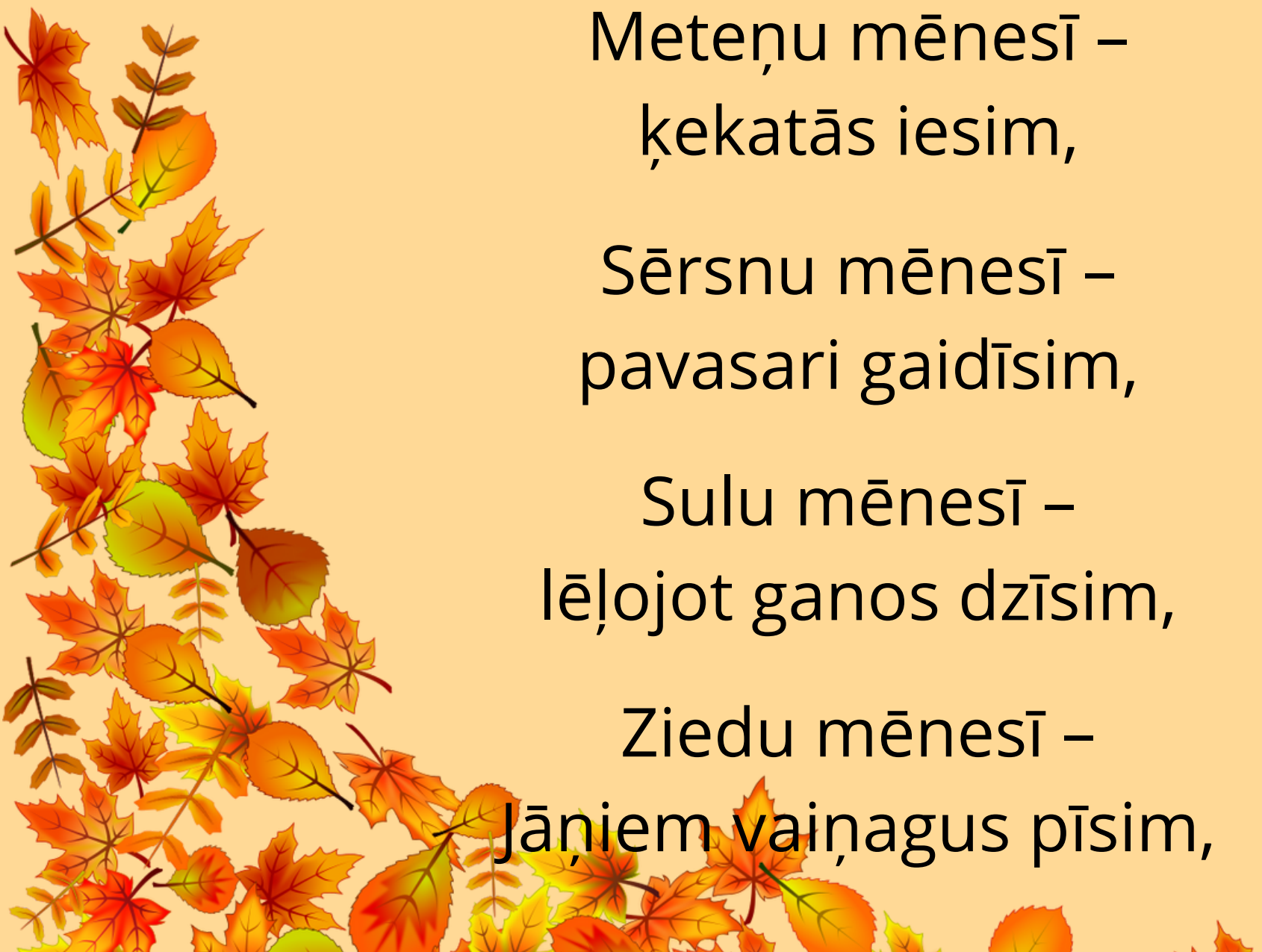
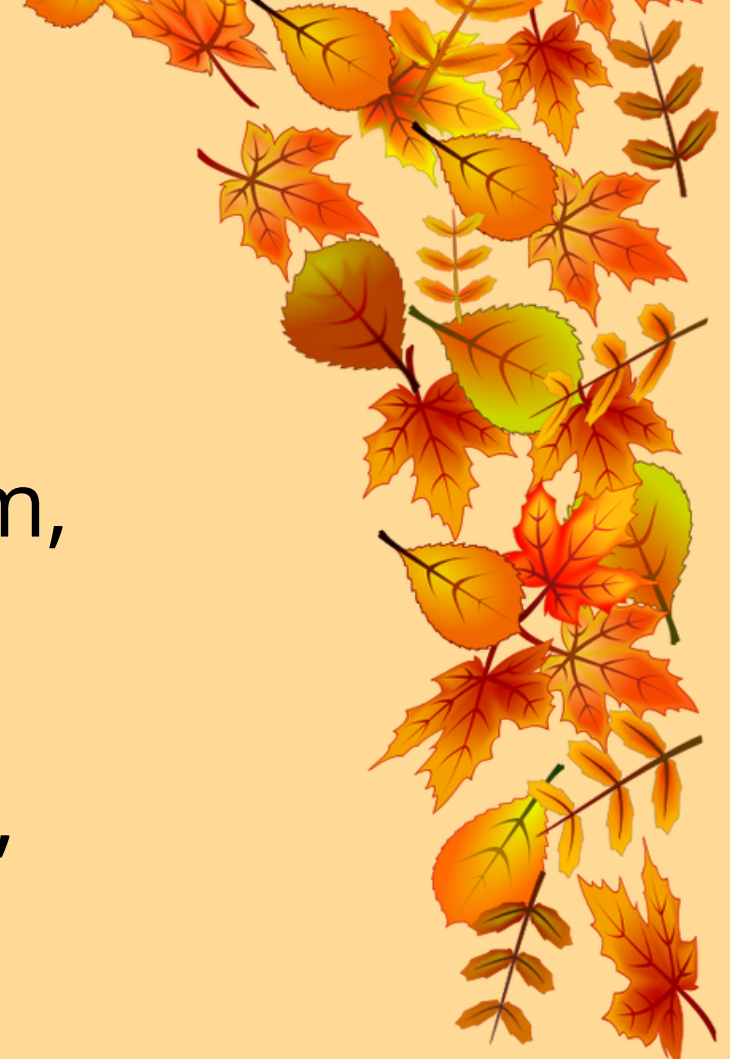
Rudens mēnesī –
pēc riekstiem lodāsim,

Veļu mēnesī –
veļus godāsim,

Salnas mēnesī –
mežā pēc malkas steigsim,

Ziemas mēnesī –
ziemas saulgriežus sveiksim,

Tad atkal jaungadu saņemt skriesim
Un cauru gadu darbiņos iesim.

Rainis

Sirds pukstieni

Sirds pukstieni Tev laiku mēro

Vai acis zvēro Tev priecīgi,

Vai domīgi Tu sēdi un sēro.

Sirds pukstieni tevīm pukst un pukst

“Steidzies, vēl laiks!” tev čukst:

“Steidzies un laiku vēro,–

Drīz lēni un lēnāki

Tiks tev sirds pukstieni,

Kuri tev nolemto laiku mēro.”

Rainis

Sveiciens latgalīšim

Jūs muni dorgi broli, latgalīši,
Mes otkon sasasnādzam rūku rūkos,
Kas šķērti myžam dvesem mūku mūkōs,
Nu, šķēršļus laužūt, plyustam kūpā teiši.
Lai jauno straume – tei, kas kūpā voda!
Lai aiznest naida sorņus viņai veicas!
Lai jauko meila jaunu dzeivi roda!
Tai pornokūt nu svešnīceibas tōli,
Mēs svineibos un dorbūs byusim brōli.

Rainis

Saules bērns

Kad tevīm uzbrukušas bēdas,—
Tās gremž un grauž, un iekšas plosa,
Un sirdī mūžam atstāj pēdas.
Bet, kad tev liels un mirdzošs prieks
Kā saule silti noglauž galvu,—
Tu pasmaidi kā bērns par balvu,
Ko aizmirst drīz: — tas bija nieks,
Tas bija saprotams par sevi,
Ka prieks ik dienas silda tevi.

Rainis

Pats

Priekš citiem darbodamies attīsti
Pats savus spēkus negurstošā karā-
Un mūžīgs darba lauks būs tavā varā,
Un mūžam jaunots spēks un ieroči.
Bet sargies būt kā nabadzīgie garā,
Kas, sevi projām sviežot, laimīgi:
Uz tevi spļaus un samīs tevi barā.
Pats cīnies, palīdz, domā, spried un sver,
Pats esi kungs, pats laimei durvis ver.

Rainis

Rainis 160!

Dzejas dienas - 2025

